

“Монгол орны хүлэрт газрыг удирдах, бэлчээрийн экосистем, нүүдлийн малчдын амьжиргааны дасан зохицох чадавхыг нэмэгдүүлэх” төсөл

ТӨСЛИЙН ЗОРИЛГО

1 Монгол орны хүлэрт газрын экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгалах, сайжруулах (доройтсон хүлэрт газраас ялгарч буй хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах)

2 Доройтсон газрыг сэргээж, экосистемийн үйлчилгээг сайжруулахад олон нийтийн мэдлэг чадавхыг нэмэгдүүлэх

СУДАЛГААНЫ АРГАЧЛАЛ

Хиймэл дагуулын мэдээг ашиглан тооцоолж үзэхэд хүлэрт намгархаг газар нутгийн хэмжээ:

- Хөвсгөл аймгийн Дархадын хотгорт 7144.15км²,
- Архангай аймгийн Өгий нуур орчим 625.95 км²
- Булган аймгийн Цагаан нуур орчим 51.05км²
- Хэнтий аймгийн Хурх-Хүйтэний хөндийд 1884.11км² талбайг тус тус эзэлж байна.

Мөн хүлрийн зузаан, органик нүүрстөрөгчийн агууламжийг тогтоох судалгаа тус төслийн хүрээнд хийгдэж байна.

ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖСЭНЭЭР

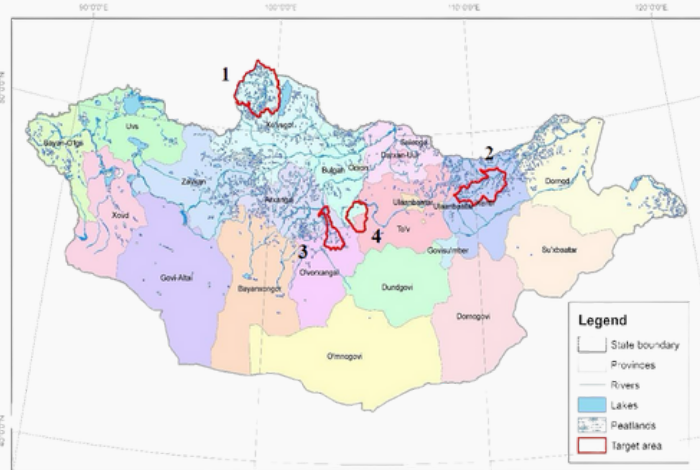
Нийт 8000га хүлэрт намгархаг газрыг сэргээж, 12000га газрын ландшафтыг тогтвортой менежментийн аргачлалаар сайжруулснаар нүүрстөрөгчийн шингээлт, экосистемийн үйлчилгээг нэмэгдүүлэх юм.

20 жилийн хугацаанд 549 мянган тонн CO₂-ийг ялгарахаас сэргийлнэ. Энэхүү төслийн үр ашгийг хамгийн багадаа 14000 хүн шууд байдлаар хүртэх боломжтой.

ТӨСЛИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

“Монгол орны хүлэрт газрыг удирдах, бэлчээрийн экосистем, нүүдлийн малчдын амьжиргааны дасан зохицох чадавхыг нэмэгдүүлэх” төслийг Хөвсгөл аймгийн Дархадын хотгор, Архангай аймгийн Өгий нуур орчим, Булган аймгийн Дашинчилэн сумын Цагаан нуур орчмын хүлэрт намгархаг газруудад Даян Дэлхийн Байгаль Орчны Сангийн санхүүжилтээр 2024-2027 онд Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам болон Уур амьсгалын өөрчлөлтийн судалгаа, хамтын ажиллагааны төв хамтран хэрэгжүүлнэ.

ТӨСЛИЙН ХҮРЭЭНД ЯМАР АЖЛУУД ХИЙСЭН БЭ?

- Хүлэрт намгархаг газрын тооллогыг Зайнаас тандан судлалын арга зүй ашиглан 2000-2024 оны жил бүрийн хүлэрт намгархаг газрын талбайн зураглалыг гаргав.
- Төслийн зорилтот бүс нутгуудад хамрах сум орон нутгийн удирдлага, байгаль орчны мэргэжилтэн, газрын даамал, иргэдийн төлөөлөл зэргийг оролцуулан хүлэрт намгархаг газрын тухай ерөнхий ойлголт өнөөгийн байдлын талаарх хэлэлцүүлэг зохион байгуулан ажиллав.
- Төсөл хэрэгжүүлэх нэгж нь нийт 5 удаагийн томилолтоор экосистемийн үйлчилгээг олон нийтэд таниулах ажлын хүрээнд зорилтот бүс нутгуудын иргэд болон сумдын удирдлага, төрийн албан хаагчидтай уулзан төслийн талаар олон нийтэд таниулах ажлыг хийж гүйцэтгэлээ.
- Зорилтот бүс нутгуудад хамрах сумдын ЕБС-ийн бага ангийн (1-5-р) сурагчдын дунд “Бидний нүдээр хүлэрт намгархаг газар” гар зургийн уралдаан, дунд болон ахлах ангийн (6-12-р анги) сурагчдын дунд “Хүлэрт газрыг аврах миний алхам” эсээ бичлэгийн уралдааныг тус тус зохион байгууллаа.

ХҮЛЭРТ НАМАГ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

Ус чийг ихтэй нөхцөлд **органик үлдэгдэл** (навч, иш, үндэс, хөвд, бусад ургамлын үлдэгдэл) **бүрэн задарч чадаагүйгээр олон жил хуримтлагдан** үүссэн экосистемийг хэлнэ.

ХҮЛЭРТ НАМГИЙН ТАРХАЛТ

Монгол орны хүлэрт намаг нь нутгийн баруун хойд, төв, хойд нутгуудад төвлөрч

- **өндөр уулын хөндий**
- **голын сав газар**
- **мөнх цэвдэг бүхий бүсэд тархсан байдаг.**

ХҮЛЭРТ НАМГИЙН УРГАМАЛЖИЛ

Ус чийг өндөртэй, хүчилтөрөгч багатай анаэроб орчинд ургах чадамжтай

- **улалж**
- **бушилз**
- **үетэн ургамлууд**
- **алаг өвс, сөөг** зэрэг ихэвчлэн тохиолдоно.

Эх сурвалж: United Nations Environment Programme (2022). Global Peatlands Assessment

Уур амьсгалын өөрчлөлт

- Хуурайшилт, температур нэмэгдэхэд намгийн ус ширгэж улмаар хүлрийн задрал түргэсч, нүүрстөрөгчийн алдрал үүснэ.

Хүний үйл ажиллагаа

- Байгалийн баялгийн зохисгүй ашиглалт, хууль бус агнуур, зохион байгуулалтгүй аялал жуулчлал, гал түймэр;

Газар ашиглалтын өөрчлөлт

- Бэлчээрийн даац хэтрэх, газар тариалангийн зориулалтаар хүлэрт намгийг ашигласнаас үүдэж хөрс элэгдэж эвдэрч байна.

Уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулна

Хүлэмжийн хийг шингээнэ. Усны балансыг хурдацтай өөрчлөлтөөс хамгаална. Дулаан тусгаарлагчийн үүрэг гүйцэтгэж цэвдгийг хайлахаас хамгаалдаг.

Усны эх, урсцын горимыг хамгаална

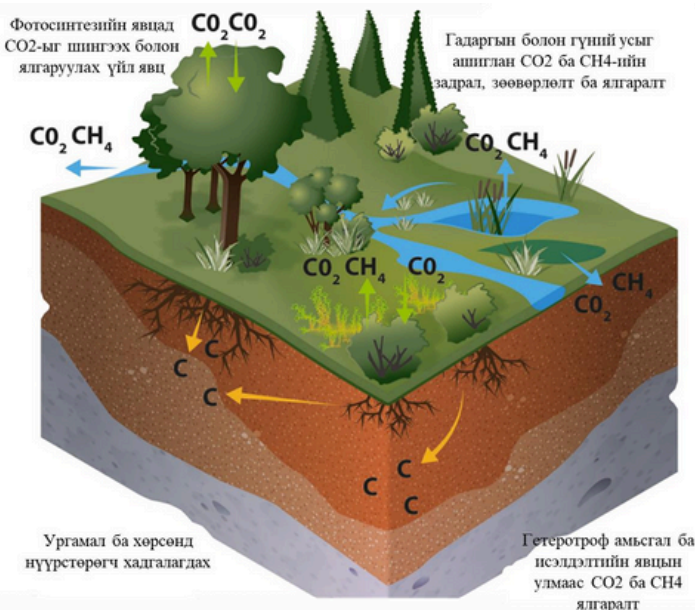
Байгалийн усны агуулах мэт ажиллаж, хур тунадасны усыг шингээж, хадгалан, хуурайшилт, ган, үерийн эрсдэлийг бууруулдаг.

Биологийн олон янз байдлын амьдрах орчин болно

Ховор шувуудын өндөглөн зусах, нүүдлийн үед амрах чухал бүс нутаг болох бөгөөд олон зүйлийн гуурст дээд ургамал ургах таатай орчин болдог.

Хөрсний элэгдэл, эвдрэл багасна

Нүүрстөрөгч ихээр хуримтлуулж уур амьсгалын тэнцвэрт байдлыг хадгалдаг. Хөрсийг хамгаалж, салхи, усны элэгдлийг багасгаж, мөнх цэвдгийг тогтвортой хадгалах үүрэгтэй.

Зургийн эх сурвалж: Magnan et al., 2024

ХҮЛЭРТ НАМАГ-НҮҮРСТӨРӨГЧИЙН ЭРГЭЛТ

- ➔ Ургамал болон хөрсөндөө нүүрстөрөгчийг хуримтлуулдаг.
- ➔ Хэдэн арваас эхлээд мянга мянган жилийн турш нүүрстөрөгчийг хадгалагдаж чадах онцлогтой.
- ➔ Хүлэрт намаг нь нүүрстөрөгчийг хөрс, ургамал болон агаар мандлын хооронд солилцдог.
- ➔ Зүй зохисгүй ашиглалтаас үүдэж экосистем дэх нүүрстөрөгчийн эргэлт алдагдсанаар, нүүрстөрөгчийн давхар исэл (CO₂), метан (CH₄) зэрэг хүлэмжийн хий их хэмжээгээр ялгардаг.